

nalist al lui T. Parsons eliminându-se din el ideologia conservatoare; cum poate fi integrată sociologia în ansamblul științelor „tari”, acordându-se, în acest sens, un rol important sociobiologiei; care este relevanța și valoarea științifică a unor noi teorii sociologice, cum sînt teoria structurării (A. Giddens), teoria cîmpului simbolic (P. Bourdieu), teoria „închiderii” (J. Parkin).

Ion Ungureanu

CERCETAREA SOCIOLOGICĂ ÎN R.P. BULGARIA

În perioada 23 noiembrie—6 decembrie 1986, colectivul de sociologie a devianței din cadrul Centrului de Cercetări Sociologice a efectuat un schimb de experiență în R. P. Bulgară. Obiectul specific al acestui schimb de experiență, facilitat de convenția bilaterală între Academia de Științe Bulgară și Academia de Științe Sociale și Politice a R.S.R., l-a constituit preocupările colegilor bulgari în domeniul cunoașterii, receptării și difuzării normelor și valorilor socialiste, al respectării legilor și regulilor de conviețuire socială. Cu acest prilej au fost vizitate o serie de instituții și au fost purtate discuții cu mai mulți reprezentanți ai sociologiei bulgare. Vizita de documentare a cercetătorilor români nu s-a limitat numai la tema propusă ca obiect al schimbului de experiență, ci a vizat și alte aspecte cu privire, în special, la procesul de instituționalizare a sociologiei din țara vecină.

Acest proces a fost inițiat cu începere din anul 1959, cînd a fost înființată Asociația bulgară de sociologie. Inițial, activitatea sociologică era deslășurată în cadrul unei singure secții afiliată Institutului de filosofie de pe lângă Academia bulgară de științe. Ulterior, din inițiativa organelor de partid și stat, a luat ființă în 1968 Institutul de sociologie ca unitate reprezentativă pentru eforturile sociologilor bulgari. Sub egida acestui Institut au fost continuate, la un nivel calitativ mai înalt și cu forțe mai numeroase, investigațiile concrete inițiate încă din anul 1967 la nivelul întregii țări și în cadrul cărora au fost întreprinși primii pași în direcția cunoașterii structurii sociale și mecanismelor de dezvoltare a societății bulgare. În ultimul deceniu, activitatea institutului, care cuprinde un nucleu valoros de forțe de cercetare, a fost îndreptată cu precădere spre cunoașterea dimensiunilor structurale ale societății și corelații lor cu principalii factori de schimbare din epoca contemporană. Au fost cercetate, de pildă, probleme cum ar fi: procesul de diferențiere a claselor sociale și activitatea socială, democratizarea relațiilor de muncă, formele noi ale organizării muncii sociale, structura socială și noile straturi ale clasei muncitoare, structura intelectualității și contribuția ei la progresul social, bugetul de timp, procesele demografice, probleme ale locuirii, ale familiei, dezvoltarea zonelor urbane și rurale, starea de religiozitate a populației, cultura ca factor de progres social, procesele de educație, raportul tradiție-inovație, problemele tineretului în lumea contemporană etc.

În prezent Institutul bulgar de sociologie cuprinde 9 grupuri de lucru (secții tematice) antrenate în cercetarea următoarelor probleme:

- dezvoltarea societății socialiste ca sistem social în condițiile R.T.S. (responsabil de colectiv: Stoiian Mihailov, secretar al C.C. al Partidului Comunist Bulgar, șef al secției de sociologie generală);
- revoluția tehnico-științifică, problemele muncii și diviziunii socialiste a muncii, în condițiile dezvoltării societății socialiste bulgare (responsabil de colectiv: Ceavdar Kuranov, șef al secției de sociologia muncii);
- evoluția structurii sociale și structurii de clasă ale societății bulgare și schimbarea lor sub influența R.T.S. și a legilor dezvoltării societății socialiste (responsabil de colectiv: Kristio Dimitrov, șef al secției structură socială și de clasă);
- comunitatea teritorială socialistă ca tip de comunitate cu gestiune locală în condițiile R.T.S. (responsabil de colectiv: Radi Vasiliev, șef al secției de sociologia gestiunii și a dreptului);
- dezvoltarea demografică și problemele sociale ale natalității și mortalității în R. P. Bulgară (responsabil de colectiv: Minko Minkov, șef al secției de sociologia populației și familiei);
- probleme psihologice și psihosociale ale tipurilor generale de personalitate în societatea bulgară în condițiile R.T.S. (responsabil de colectiv: Minko Draganov, șef al secției de psihologie socială);
- rolul mass-media și al culturii în difuzarea și răspîndirea inovației (responsabil de colectiv: Todor Petev, șef al secției de sociologia mass-media și culturii);
- probleme actuale ale istoriei sociologiei și critica sociologiei burgheze (responsabil de colectiv: Gheorghil Fotev, șef al secției de istoria sociologiei);
- evoluția metodelor și tehnicilor cercetării sociologice empirice (responsabil de colectiv: Atanas Atanasov).

De menționat faptul că Institutul, a cărui activitate este finanțată de la buget, întreprinde multiple cercetări în colaborare cu alte institute și unități de cercetare, iar rezultatele acestor cercetări sînt puse la dispoziția organelor de decizie de diferite niveluri — de la conducerea întreprinderilor pînă la conducerea supremă de partid și de stat. Dar activitatea sociologilor bulgari nu este concentrată numai în cadrul acestui institut. Asociația bulgară de sociologie are în fiecare județ cite o societate care include toți sociologii ce lucrează în unitățile social-economice și culturale județene și care este condusă de către un sociolog plătit de comitetul județean de partid respectiv. Asociația cuprinde circa 30 de societăți sociologice județene care la comanda diferitelor organizații și organe din cadrul județului (comitetul de partid, comitetul sindical, organizațiile obștești) întreprind multiple cercetări și studii sociologice care au ca scop optimizarea activității din județ. Cîteva societăți dispun și de buletine informative, iar la fiecare 2—3 ani Asociația organizează cursuri speciale de perfecționare pentru sociologii județeni în domeniul economic, juridic, cultural etc. În acest sens, Asociația dispune de un sector aparte coordonat de un consiliu ce îndrumă activitatea sociologilor de la nivelul județului, pregătirea și perfecționarea lor profesională. Pe lîngă Asociația bulgară de sociologie funcționează de asemenea și un departament de cercetări empirice care joacă rolul de expert sau de consilier pentru cercetările care se întreprind la nivelul județelor. Rolul de coordonator al activității sociologice desfășurate de toate județele este exercitat de un centru informativ special care, funcționînd ca un sector aparte al Comitetului Central al P.C.B., efectuează investigații în domeniul opiniei publice. Șeful acestui sector este membru al C.C. al P.C.B.

Un alt obiectiv al Asociației bulgare de sociologie îl reprezintă pregătirea și perfecționarea profesională a sociologilor de întreprindere, în R. P. Bulgară existînd aproape 500 de sociologi care funcționează în acest domeniu și a căror activitate este reglementată de un statut special — statutul sociologului de întreprindere. Asociația — în ansamblul ei — are și activitate editorială, concentrată mai ales la nivelul revistei bulgare de sociologie „Sociologhieskii Problem” — organ al Institutului și Asociației.

O serie din volumele editate sub egida Asociației au un caracter internațional, tematica lor fiind legată specific de cea a Congresului mondial de sociologie. Începînd din 1966, sociologii bulgari au participat la toate congresele mondiale de sociologie, organizînd la Varna cel de al VII-lea Congres mondial. De altfel, la ultimul Congres mondial de la New Delhi s-a înregistrat cea mai numeroasă participare a sociologilor bulgari, delegația R. P. Bulgară numărînd 32 de membri. Ca o recunoaștere a înaltului prestigiu de care se bucură pe plan internațional sociologia bulgară, Asociația internațională de sociologie a cooptat în conducerea ei o serie de sociologi bulgari. De exemplu, J. Oșevkov a fost ales vicepreședinte al Asociației internaționale, N. Yahiel a fost cooptat ca membru în Comisia de finanțe a aceleiași asociații, iar P. Mitev a fost ales recent la New Delhi ca membru al Consiliului de coordonare al Asociației. Pe lîngă alți 2 sociologi bulgari care funcționează ca membri ai Comisiei de editare a publicațiilor Asociației internaționale de sociologie, există alți 7 sociologi bulgari aleși ca membri în diferitele comitete de cercetare ale Asociației.

Activitatea internațională apare complementară cu cea internă, sociologia bulgară organizînd în ultimul deceniu mai multe manifestări și reuniuni științifice. În afara congreselor naționale de sociologie, organizate la fiecare 5 ani, sînt organizate diferite conferințe tematice, simpozioane, mese rotunde și sesiuni, dintre care multe cu participare internațională, în diferite domenii interesînd comisiile de cercetare afiliate Asociației internaționale de sociologie. Din 1981 la Varna funcționează un seminar internațional de sociologie, care la fiecare 2 ani pune în dezbateră sociologilor participanți din toate țările socialiste, o temă dedicată perfecționării activității sociologice. În 1983 seminarul a fost organizat la Berlin, în 1985 la Moscova, iar în 1987 va fi organizat la Budapesta. La Varna seminarul continuă să funcționeze anual sub denumirea de conferință internațională.

La nivel național sociologia bulgară desfășoară o activitate susținută, întreprinzînd multiple cercetări în majoritatea ramurilor sociologice consacrate pe plan internațional. O preocupare aparte privește de pildă sociologia conducerii, existînd atît o catedră, cit și un institut special afiliat C.C. al P.C.B. Baze și resurse puternice de cercetare există la Sofia, Varna, Loveci, Plovdiv, Blagoevgrad, Russe și Sliven Plevn.

O problemă aparte care preocupă pe sociologii bulgari este problema pregătirii și perfecționării profesionale. Începînd din anul 1977, sociologia se predă ca specialitate la facultatea de filosofie, cursurile avînd o durată de 5 ani. În ultimul an, studenții pot audia cursuri de sociologia dreptului, sociologia științei, a artei, a tineretului și a muncii. La Institutul de economie se predă sociologie economică, iar în cadrul Universității, la facultatea de drept există un curs opțional de sociologia dreptului și a gestiunii. După absolvirea studiilor există posibilitatea perfecționării profesionale prin susținerea examenelor de doctorat. După admitere, timp de 3 ani candidatul își pregătește teza sub conducerea unui coordonator de aspirantură propus de Consiliul Științific al Institutului de sociologie, în care timp i se asigură condiții optime de pregătire. Dacă este din afara capitalei, primește locuință în Sofia, lucrează în cadrul Institutului și primește 30 leva lunar. Dacă nu reușește să-și termine teza în 3 ani aceste avantaje încetează.

O caracteristică de seamă a sociologiei bulgare o constituie preocuparea constantă în direcția cunoașterii principalelor procese și transformări care au loc în societate și a oferirii unor soluții concrete pentru factorii de decizie. În domeniul cunoașterii, difuzării și receptării normelor și valorilor socialiste, al respectării legilor și regulilor de conviețuire socială — care a făcut obiectul specific al documentării noastre — există, de pildă, acțiuni și obiective comune, atât Institutul de sociologie, cit și Institutul de știința statului și dreptului, Institutul de studii pentru tineret, Consiliul de Criminologie de pe lângă Procuratura generală etc. preocupându-se îndeaproape de problema educației morale a cetățenilor și a prevenirii actelor antisociale. Secția de sociologia gestiunii și a dreptului din cadrul Institutului de sociologie, coordonată de prof. Radi Vasiliev, a întreprins de exemplu, mai multe cercetări în legătură cu această temă, datele indicând o tendință de stagnare a fenomenului infracțional, dar în același timp, o tendință de creștere a delincvenței juvenile. Cercetările institutelor menționate au evidențiat totodată creșterea tendințelor de manifestare a unor acte specifice de încălcare a legii cum ar fi: corupția, darea și luarea de mită (în domeniul procurării locuințelor, al serviciilor, sănătății publice etc.), procurarea și utilizarea de substanțe narcotice (mai ales în rândul tinerilor) etc.

Rezultatele și propunerile de soluții vizând prevenirea unor asemenea fenomene negative, care nu caracterizează, desigur, comportamentul social și civic al populației bulgare, au făcut, de altfel, obiectul unui Program comun de luptă împotriva infracțiunilor și actelor de încălcare a legii, elaborat sub directa îndrumare a secretariatului C.C. al Partidului Comunist Bulgar. De menționat că pe lângă Procuratura Generală funcționează un Consiliu de Criminologie care reunește eforturile sociologilor, psihologilor, juriștilor și a cărei activitate are, în cea mai mare parte, un profil interdisciplinar. Documentarea întreprinsă în toate instituțiile menționate au vizat diferite aspecte ale activității în acest domeniu, permițându-ne să cunoaștem rezultatele unei serii largi de cercetări întreprinse în legătură cu acceptarea și respectarea normelor și valorilor sociale. Atât reprezentanții Institutului de Sociologie (Radi Vasiliev, Ana Mantarova, Petko Simionov), cit și cei ai Institutului de știința statului și dreptului (Ștefka Naomova), a Institutului de studii pentru tineret (Peter Balkanski) și ai Consiliului de criminologie de pe lângă Procuratura generală (Nikolai Karakasev) ne-au pus la dispoziție date, statistici și informații rezultate din cercetările și studiile lor, permițându-ne astfel să avem o privire de ansamblu asupra a tot ce se întreprinde în prezent în acest domeniu de importanță majoră pentru asigurarea legalității socialiste și educația morală a cetățenilor.

În ceea ce ne privește am prezentat părții bulgare preocupările științifice ale Centrului de Cercetări Sociologice și ale altor institute de cercetare în diferite domenii de interes teoretic și practic, în special în domeniul de referință menționat. La rândul ei, partea bulgară s-a arătat interesată în cooperarea mai strinsă cu cercetătorii români, estimând chiar posibilitatea desfășurării în comun a unor cercetări de sociologia dreptului, sociologia gestiunii, sociologia devianței și a altor investigații în diferite domenii sociologice de interes comun.

Oferindu-ne prilejul să cunoaștem îndeaproape preocupările sociologilor bulgari și deschiderea lor către cunoașterea și soluționarea principalelor probleme cu care se confruntă în prezent societatea socialistă bulgară, vizita noastră de documentare a constituit o nouă ocazie de conturare a unor obiective comune care preocupă cele două comunități științifice prietene.

Dr. Sorin M. Rădulescu, Dr. Dan Banciu